

УДК 001.12:316.3:316.454.52

Л. М. Романкова
кандидат психологічних наук, доцент,
завідувач відділу виховної та психолого-педагогічної роботи
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

ФЕНОМЕН ФОРМУВАННЯ СВІТОВОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Зазначимо, що термін «світове громадянське суспільство» вживається нами як синонім таких понять: «глобальне громадянське суспільство», «планетарне громадянське суспільство», «світове суспільство», «універсальне громадянське суспільство», «міжнародне суспільство», «суспільство держав», «анархічне суспільство», «цивілізаційно-територіальне суспільство», «континентальне, наприклад, європейське громадянське суспільство», «міжконтинентальне громадянське суспільство», «транснаціональне громадянське суспільство» тощо.

Світове громадянське суспільство має міжнародний вимір. Міжнародний масштаб формування світового громадянського суспільства добре віддзеркалив О. Полтораков [1], який зазначив, що масштаби подібної (організаційної – авт.) активності стають дедалі глобальнішими. Наведемо тут його аргументи, що розкривають планетарний масштаб перетворень громадянського сектора. «Вже можна стверджувати, – зазначає він, – про остаточне закріплення достатньо «цілісного» (інтегрованого і структурно, і функціонально) глобального громадянського суспільства із системи транснаціональних співтовариств та неурядових організацій, колективних глобальних рухів, мережевих груп за інтересами, міжнародних професійних (наукових та ін.) асоціацій, через які індивіди досягають соціальних і політичних домовленостей на рівні всього світу» [1].

Подібні структури глобальної сцени загалом є повноцінними суб'єктами міжнародних відносин, перетворюючи глобальне громадянське суспільство на реального актора сучасної міжнародної політики, здатного створити альтернативу чи навіть нейтралізувати наявні конфігурації глобальної влади та управління, висуваючи й лобіюючи альтернативні цінності [2].

Проте не буде помилкою стверджувати, що принаймні в «класичному» європейському сегменті світової цивілізаційної структури є всі підстави говорити про наявність своєрідного «європейського (регіонального) громадянського суспільства». Саме до цього сегмента світового громадянського суспільства тяжіє Україна, що з 1 січня 2016 р. вступила в активне співжиття з Європейським Союзом (далі – ЄС). У цьому ключі повинна бути переосмислена вся професійна підготовка студентської молоді, яка, з одного боку, сьогодні прагне навчатись в європейських вишах, а з іншого – буде якщо не працювати, то поставляти національну продукцію на європейський ринок. І національна система вищої освіти має бути готова до такого рівня підготовки робочої сили й насамперед керівних кадрів, учителів та інших фахівців.

Формуванню цього сегмента громадянського суспільства сприяли передусім процеси європейської інтеграції, масштабні (континентального характеру) і майже всеосяжні (політико-економічні, соціально-гуманітарні тощо). Серед них на принципову увагу заслуговують, на думку О. Полторакова, такі.

Соціально-економічна складова «чотирьох свобод руху» (тобто вільне переміщення робочої сили).

Феномен «європейського громадянства» (формалізований у «єдиний європейський паспорт»).

Міжнародно-політичний феномен Європарламенту, у якому партійно-політична діяльність будується на транснаціональних принципах (фракції формуються не за державно-національними, а за політико-ідеологічними ознаками). Показовим є досвід Європейської народної партії (European People's Party), яка «об'єднує національні партії із близькою ідеологією в державах-членах і асоційованих членах

ЄС, а також підтримує близькі контакти із країнами – можливими кандидатами» [1].

Крім того, опосередкований (але досить суттєвий) вплив на формування «європейського громадянського суспільства» зробили, як уважає О. Полтораков, такі міжнародні організації, як Рада Європи («простір демократії») й частково НАТО (з оперттям на суспільну підтримку). У контексті останнього актора (НАТО) показово є діяльність таких суспільно-політичних структур, як Парламентська Асамблея НАТО та Асоціація атлантичного договору, орієнтованих на підтримку діяльності Альянсу в євроатлантичному масштабі. Для порівняння, відсутність підтримки діяльності ОВД 1968 р. (уторгнення в Чехословаччину) стала поштовхом для активізації зародків громадянського суспільства в країнах «соцтабору», що в підсумку призвело до «оксамитових революцій» кінця 1980-х – початку 1990-х рр.

У внутрішньому вимірі таке суспільство має економічну, соціальну, політичну та культурологічну сфери. Для нас цей висновок є важливим, оскільки особистість XXI ст. буде жити в такому ж за структурою соціальному організмі, як живе й сьогодні, але вона буде більш активно задіяна в організації його життєдіяльності, зберігаючи при цьому певний фах і певну сферу професійної самореалізації. Це означає, що, крім властивостей ринку, особистості XXI ст. мають бути притаманні риси людини планети, що керується загальнолюдськими цінностями та етикою співжиття з представниками інших народів.

Місце й роль суб'єктів цих культурно-історичних перетворень родового життя планетарної спільноти також висвітлюється на сторінках цієї праці. «Варто окремо виділити питання про значення і роль акторів глобального громадянського суспільства (global civil society actors). Потрібно знати, що є «рушійними силами» і «мотиваторами» розгортання інтенсивної діяльності та стратегій глобалізації громадської активності в різних країнах і регіонах. Необхідно зрозуміти, чи координований цей рух з яких-небудь організаційних центрів, або всі дії спочатку спонтанні, але з розвитком справи синхронізуються й інтегруються в певний світовий рух. Інше питання пов'язане з виробництвом технологій конструювання громадянського суспільства та їх дієвості, результативності на локальному і глобальному рівнях. Тут доречно говорити про специфічну «топологію громадянського суспільства», тобто про «локальні простори civil society» і «глобальні простори civil society». Завдяки методологічному «масштабуванню» уявлення про феномен «громадянського суспільства» стає відчутнішим і конкретизованим» [3].

А. Карась обґрунтовує, наприклад, тезу про те, що громадянському суспільству притаманні такі структурні елементи: а) добровільні об'єднання громадян або неурядові (недержавні) організації; б) місцеве самоврядування; в) спільні цінності, що є підґрунтям національної ідентичності; г) громадянські рухи й політичні партії, які не перебувають на жодному рівні влади; д) незалежні засоби масової інформації; е) громадська думка; є) прозорі й підконтрольні громадськості вибори та референдуми; ж) сформовані на основі громадян форми судових і правоохоронних органів (колегії присяжних, муніципальна виборна міліція); з) дискурсивно-етична практика здійснення свободи людини у сфері культури, освіти, повсякденних норм спілкування й поведінки, громадської й політичної активності [4].

Суб'єктами формування світового громадянського суспільства є, на його думку, також масові соціальні/політичні рухи та неурядові організації. Окреме місце посідає

діяльність системи «лівих рухів», інституціоналізованих у міжнародні Інтернаціонали (зокрема Четвертий і похідні від нього). Але нас це менше цікавить, оскільки мета нашого проекту – дослідити систему вищої освіти як простір професійної підготовки студентської молоді для життя в невідомих умовах становлення інформаційної доби.

Аналізуючи властивості такої планетарної структури, О. Рябека зазначає, що «основна методологічна проблема під час вивчення глобального громадянського суспільства полягає у визначенні його змістових характеристик і соціально-політичних меж. Зрозуміло, що сучасне громадянське суспільство в умовах планетарного інформаційного простору не визначається виключно національно-державними кордонами й не контролюється національними державами. Його «фізична», «індивідуальна» основа сьогодні неповна, розширена, визначена багато в чому соціальними мережами, які вже за змістом є глобальними і трансконтинентальними» [5].

При цьому О. Рябека наголошує, що однакості в сприйнятті ідеї становлення Світового громадянського суспільства як самодостатньої цілісності в науковому товаристві просто не існує, і наводить позиції «песимістів» і «оптимістів». Це, безперечно, цікаво, оскільки від такого «світоглядного розлому» залежать і погляди на долю людини у сфері глобалізації. Тому наводимо також уривок для подальшого аналізу проблем і долі вищої освіти.

Песимісти стверджують, що буття планетарної спільноти перебуває на межі знищення, воно не має жодних перспектив для подальшого розвитку. На кризовий стан сучасної світ-системи, що є наслідком конфліктогенного її існування протягом ХХ ст., прямо вказують праці й імена істориків, філософів, культурологів, політологів і соціологів: «Устроение общества» Ентоні Гіденса, «Современная наука об обществе» А. Фульє, «Система современных обществ», «О структуре социального действия», «О социальных системах», «Понятие общества. Компоненты и их взаимоотношения» Т. Парсонса, «Общество как социальная система», «Эволюция», «Дифференциация», «Социальные системы» Нікласа Лумана, «Открытое общество и его враги» у двох томах Карла Поппера, «Конец истории» та «Великий крах. Людська природа й відновлення соціального порядку» Френсіса Фукуями, «Конец знакомого мира» Іммануєля Валлерстайна, «XX век в социологических теориях общества» Н. Полякової, «Мир» А. Рудого, «Распад. Как он называл в «мировой системе социализма» В. Медведева та ін.

На думку А. Мартінееллі, «концептуалізація світу як єдиної системи й визнання ускладнення всесвітніх соціальних мереж, глобального масштабу стратегій, застосовуваних акторами, космополітизм глобальних міст, однак, не означають існування світового суспільства. Ідея єдиного світу, уявлення, що світ тісно пов'язаний та інтегрований спільними силами й практиками, – необхідна, але недостатня умова виникнення світового суспільства» [6]. Сучасний світ усе ще складається із суспільств. Питання про виникнення світового суспільства, на думку А. Мартінееллі, складніше за питання про взаємозалежності у світі. Відповідь на нього залежить від змісту поняття «суспільство», досить нечіткого в мові соціальних наук.

В описі У. Бека глобальне суспільство виглядає аморфним, фрагментованим, дезінтегрованим і включає два нерівні різновиди: основний, породжений активністю ТНК, і такий, що доповнює його, представлений сукупністю державних утворень. Дослідник розуміє процес глобалізації як створення мережі зв'язків, що самопідтримуються, і різних соціальних просторів, як народження багатомірної тканини взаємних переплетень і зобов'язань, утвореної транснаціональними відносинами. У. Бек підкреслює, що ці зв'язки й відносини дають «нову якість», що характеризується через формулу «невзаємопов'язаний взаємозв'язок», з огляду на що, він був змушений замінити поняття «суспільства» поняттям «спільність».

Саме в цій «синергетичній каші», де змішались усі лінії соціального розвитку, має відбутись величезний бродиль-

ний процес і викристалізуватись протягом ХХІ століття якісно нова соціальна структура – цілісна світ-система. На парадокс принципу розвитку живих систем звернув увагу Е. Бауер. У дискурсі нашого дослідження він полягає в тому, що зруйновані соціальні системи є рушійною силою еволюції соціального світу й живого загалом [7].

Оптимісти сприймають сучасний стан громадянського суспільства оптимістично та намагаються інтелектуально його досягнути й визначити його майбутнє. Ідея світового громадянського суспільства є, на їхню думку, поза сумнівом, стрижневою, конститууючою для соціально-політичної історії Європи і світу, що глобалізується. Тому дуже важливо простежити визначальні етапи кристалізації основних принципів, ідеалів, цінностей і практикомансипаторської громадянської активності. Вона, ідея світового громадянського суспільства, живиться, як відомо, концепцією світового громадянства, міжнародного співтовариства, світового суспільства.

Про ідею існування світового громадянського суспільства нам відомо здавна. Ще І. Кант припускав виникнення права світового громадянства (*jus cosmopolitanicum*), що поєднує громадян і державу у вищу республіканську співдружність. Цей союз філософ називав універсальним громадянським суспільством. Як й І. Кант, основоположник позитивізму О. Конт бажаним майбутнім людського роду бачив людство як всесвітню батьківщину, покликану «об'єднати ... всіх мешканців планети» [8].

Космополітичному громадянському суспільству присвятили свої праці Х. Анхєєр, М. Гласіус, М. Калдор, Р. Коен, С. Рай, Г. Деланті, М. Кек, К. Сіккінк, Р. О'Брейн, Дж. Сміт, С. Чатфілд, Р. Пагнуччо, Г. Співак. Глобальне місто у своїх працях розглядали М. Алброу, Н. Бреннер, Дж. Ід, Д. Хейберт, С. Сассен, Б. Тьорнер [9].

Для доведення реальності формування світового громадянського суспільства ми на основі вищевисвітлених тенденцій відстежимо метаморфози основних сфер сучасного суспільства, що трансформуються в напрямі нової соціальної цілісності – світового суспільства знань. Це означає, що ми повинні довести низку робочих гіпотез про те, що на початку ХХІ ст. економічна, соціальна (у вузькому сенсі слова), політична й культурологічна сфери сучасного суспільства набувають планетарного масштабу, при цьому кожна з них вимагає для свого подальшого розвитку випускника системи вищої освіти ексклюзивної якості. Структура світового суспільства знань повинна бути, на нашу думку, такою, яка міститься в основі сучасного суспільства. Змістовно це полягає в перетворенні соціальної субстанції по ланцюжку: економічне – соціальне (антропогенне) – політичне – культурологічне (ідеологічне). Ці перетворення досить повно описані у двох фундаментальних працях А. Здравомислова, В. Баруліна та працях В. Бека, який на цій магіриці спочатку обґрунтував структуру й функціонал соціального організму країни, а пізніше запропонував і модель планетарного соціального організму.

Для освоєння проблеми виховання студентської молоді в контексті формування світового громадянського суспільства внесок В. Бураяка полягає в тому, що він узагальнив і подав на розгляд вітчизняних дослідників величезний за обсягом і джерельною базою результат досліджень закордонних авторів.

Саме вони, закордонні дослідники, звернули увагу на те, що у сфері родового життя людини глобалізація гуртує планетарну спільноту в цілісність і творить єдину сім'ю глобалізованих народів завдяки становленню механізмів соціальної комунікації та інформатизації суспільства. Це був перший крок на шляху клопіткої роботи щодо формалізації процесу глобального громадянського суспільства.

Працюючи над проблемою, В. Бурак робить наступний крок і пояснює, як мережеві революції вплинули на єднання народів. В авторській анотації до монографії розглядаються питання становлення ідеї громадянського суспільства і практик його конструювання; визначено історичні передумови громадянського активізму й становлення гро-

мадянського суспільства в умовах цифрової епохи; показано позитивний потенціал розвитку соціальних мереж для укріплення глобального громадянського суспільства; виокремлено ризики, пов'язані з розширенням функцій мережевих практик.

У дослідженні ми не маємо на меті аналізувати механізми становлення цієї мегаструктури, оскільки його предметне поле спрямовує нас вивчати вимоги до особистості людини як з боку спонтанного саморозгортання цього мегапроцесу, так і з боку сталої потреби у відтворенні його продукту – глобального громадянського суспільства. Створити морфологію такого утворення можна лише за допомогою революційного потенціалу великих мас або прошарків населення планети. Тому не випадково революційні викиди народного гніву творили соціальні структури на кшталт Паризької комуні чи СРСР, а викиди тонкої інтелектуальної енергії фахівців створили мережевий стрижень нової планетарної структури.

Тому не випадково особистість людини в цьому сенсі присутня тільки як одиниця суспільних рухів, громадських об'єднань або користувачів мереж. Головна увага приділяється засобам перетворення соціальних етнонаціональних структур у планетарну цілісність. Тому висновок В. Буряка про те, що «успішність реалізації цивільних ініціатив у сучасному світі залежить від роботи трьох значущих об'єктивних чинників: глобальних багаторівневих трансформацій («глобалізації»), технологічної інфраструктури для успішної цивільної комунікації – планетарної інформаційної мережі (інтеграції Інтернет з мобільною телефонією) – експоненційного розширення національних і транснаціональних соціальних мереж» [10], є, на нашу думку, доречним і коректним.

При цьому виявляється, що на планетарному рівні діяльність громадських рухів і об'єднань координується спеціальним органом – Центром вивчення глобального управління [11]. Вищезазначений Центр створює умови для застосування прозорих контрольних механізмів функціонування державної влади, а це один із найважливіших принципів реалізації громадських ініціатив.

На основі ідей, викладених у цитованій праці В. Буряка, ми маємо виокремити загальнолюдські та професійні властивості, якими повинні володіти майбутні фахівці в контексті становлення й функціонування світового суспільства знань. Для цього звернімося до думок і висновків цієї праці. Разом із тим це буде дуже корисний крок, оскільки вітчизняний читач не тільки мало знайомий із проблемою становлення громадянського суспільства в Україні, а й навіть не уявляє його появу й функціонування на планетарному рівні. Тим більше, що В. Буряк подає іноземні джерела, до яких можна звернутись у разі самостійного поглибленого вивчення зазначеної проблеми.

Як найбільш значущий чинник виділимо вплив інформаційних технологій на формування комунікативних практик громадянського суспільства, до яких мають бути готові майбутні фахівці, що нині навчаються в системі вищої освіти. Для розуміння перспективних стратегій і практик необхідно розмістити цивільне суспільство на глобальній шкалі. При цьому враховується постійне розширення соціальних мереж як інфраструктурна складова глобального громадянського суспільства. Основна проблема полягає у визначенні співвідношення позитивного потенціалу глобального громадянського суспільства й ризиків його подальшого розширення.

Також актуальною проблемою є виявлення балансу між внутрішньою самоорганізацією цивільних об'єднань і зовнішніми маніпулятивними діями стосовно індивідумів, громадських організацій. Потрібне виділення перспектив розширення глобального громадянського суспільства, встановлення можливостей переходу до авторитету недержавних організацій як альтернативної легітимної форми соціальної влади.

Мета дослідження феномена глобального громадянського суспільства в умовах цифрової епохи полягає у вивченні

способів вияву цивільної активності за допомогою соціальних мереж, до якої мають бути готові випускники сучасних вишів. Необхідно також вивчати можливості побудови правовірного, ефективного, легітимного та впливового глобального громадянського суспільства й показати, як в умовах глобалізації відбувається «згасання національної державності» [12].

Далі В. Буряк звертає увагу на те, що «Громадянське суспільство є частиною соціальної діяльності вільних громадян і їх асоціацій. Тут необхідно виділити дві основні функції сучасного громадянського суспільства: а) забезпечення постійного контролю громадянами дій державно-адміністративної системи і б) висунення проєктів будівництва нового, «прозорого», справедливого й ефективного демократичного суспільства.

Суспільно-політичним «ядром» громадянського суспільства є консолідовані в неурядові, некомерційні, незалежні організації цивільні групи (асоціації громадян). Тому необхідно виділити механізми контролю держави над суспільством (у тому числі й цивільним), а потім розглянути дієві форми контролю громадянського суспільства над національними державними структурами та глобальними корпоративними гравцями.

Громадянське суспільство має дві ключові функції: контроль державно-адміністративної системи з боку цивільних об'єднань і формування проєктів для здійснення ефективного демократичного суспільства. Тому спочатку необхідно виділити й показати системи контролю держави над суспільством, у тому числі й цивільним (це проблема «піднаглядності», яку висунув Мішель Фуко). Далі потрібно вказати на форми контролю громадян стосовно діяльності державних органів і чиновників. Неухильно триває процес глобалізації міжнародних відносин, що вимагає розміщувати тему глобального громадянського суспільства, яке формується в контексті глобальних політичних міждержавних ініціатив» [13].

Громадянське суспільство як термін, концепт, ідея, політтехнологічний конструкт і соціально-політичний феномен вивчається політичною наукою, економічною теорією, правознавством, соціальною теорією і соціальною філософією. Для ефективного вивчення глобального громадянського суспільства багато авторів указує на базові об'єктивні особливості цього багатовимірного предмета. Відзначається нерівномірний розподіл в історичному часі активних цивільних ініціатив, аналізуються суперечливі теоретичні рефлексії щодо соціально-правового статусу цивільних об'єднань. Також указується на необхідність нових (мережевих) практик громадянського суспільства, способи оптимізації взаємин легітимної влади й об'єднань громадян. Повинні бути вивчені інформаційні аспекти формування глобального громадянського суспільства.

Особливої уваги потребує проблема продуктивної взаємодії громадян із державними інститутами, організаціями та чиновниками. Повинні бути обговорені проєкти створення цивільними об'єднаннями прозорих контрольних механізмів «вертикалі влади». Дослідження тенденцій розвитку ідеї глобального громадянського суспільства припускає вивчення умов і векторів глобалізації. Також необхідно з'ясувати перспективи еволюції громадянського суспільства в напрямі до глобального громадянського суспільства.

Окремо варто оцінити питання про керованість соціально-політичними процесами. Тут треба враховувати багаторівневості світу, що глобалізується. Регуляторами стосунків між громадянським суспільством і державою можуть бути використані такі інструменти: аналіз міждержавних зв'язків, способи застосування міжнародного права, моніторинг роботи наддержавних інститутів, транснаціональних цивільних соціальних рухів (вільних автономних осіб, що представляють інтереси). Слова “global” і “civil society” стали загальним місцем у публіцистиці та науковій літературі останнього десятиліття [14].

Проте вони слугують для конкретизації й точнішого розуміння деяких сучасних тенденцій демократизації на

глобальній шкалі. Є різні тлумачення «глобалізації», «громадянського суспільства» і «глобального громадянського суспільства». Спектр цих інтерпретацій дуже широкий. Найчастіше феноменальним виявом глобального громадянського суспільства вважають антиглобалістські протестні акції (Сіетл, Прага тощо) та діяльність грінпсівців, спрямовані проти транснаціональних корпорацій. І в тому, і в іншому випадку контрагентом глобального громадянського суспільства є глобальний капіталізм. Інша точка зору полягає в тому, що глобальне громадянське суспільство визначається передусім інфраструктурою, яка забезпечує зростання демократії в недемократичних суспільствах. Це припускає збільшення кількості професійних асоціацій, споживчих організацій та інших недержавних, некомерційних груп, які створюють міждержавні зв'язки. Як зазначає Арне Хінтс, загальноприйнятого й загальнозначущого визначення «громадянського суспільства» поки що немає. Проте, вважає він, є деякі характеристики, з якими прямо й побічно згідна більшість експертів. Наприклад, громадянське суспільство – це «відкритий простір для комунікації» [15].

Для отримання об'єктивних результатів необхідно врахувати інтенсивність глобальних багаторівневих трансформацій, наприклад, «індекс глобалізованості» країн. Також велике значення має аналіз культурного контексту у формуванні локального історично визначеного громадянського суспільства [16].

Особливо важливим чинником розвитку громадських структур є розширення високотехнологічних соціальних мереж. Суперечливі політичні процеси кінця 2010 і початку 2011 рр. у Північній Африці й на Близькому Сході свідчать, що інфраструктура громадянської глобальної комунікації виявляється іноді ключовим ресурсом для активізації тригерів фундаментальних політичних трансформацій (феномен так званих «революцій Твіттерних», «Фейсбук-революцій»).

Особливе значення Морлі Виноград і Майкл Хейс надають «гендерному зрушенню», оскільки фактично всі молоді люди, основний «електорат майбутнього», є мережевими гравцями [17]. Ключовими чинниками формування глобального громадянського суспільства є планетарні трансформації («глобалізація»), соціальні мережі в інформаційному просторі й гендерне зрушення (mobilizing generation). Найбільш потужним системоутворювальним ресурсом соціополітичної дії стають інтернетизовані соціальні мережі» [18].

Ми тим самим маємо довести, що явище світового суспільства знань – це «гасло й метаморфоза сцієнтизму технократичного стибу», яке стверджують деякі дослідники сучасних проблем вищої школи [19].

Тут варто згадати, що Британська школа міжнародних відносин, формування якої пов'язане насамперед з іменами Мартіна Уайта й Хедлі Булла, приблизно із 70-х рр. ХХ ст. розробляла концепцію міжнародного суспільства. Це суспільство, у якому державним гравцям належить центральна роль, а не те, що витісняє держави з міжнародної арени. Держави превалюють у визначенні чинних у міжнародному суспільстві норм, а існування цих норм є наслідком свідомих та історично тривалих зусиль держав із регуляції міжнародної діяльності. Легітимність у цьому суспільстві означає факт визнання державами наявності й дії міжнародних норм, що здійснюють важливий вплив на їх поведінку. Водночас міжнародне суспільство розглядалося представниками британської школи не тільки як сфера переважно міждержавних взаємодій, а і як порядок, що створює та підтримує певні цінності й норми.

Поняття «глобальне суспільство», яке є основою концепту «міжнародне громадянське суспільство», увів у науковий обіг британський політолог Х. Булл. На його думку, таке суспільство є глобальним не лише тому, що воно «зіткане» зі зв'язків, які перетинають національні кордони й проходять через «глобальний, позатериторіальний простір», а й тому, що серед членів глобального громадянського суспільства набирає сили глобальне мислення [20]. Утім

Х. Булл уважав «світове суспільство» частиною ширшого поняття «міжнародне суспільство». На відміну від нього, сучасні прибічники ідеї «міжнародного громадянського суспільства», навпаки, почали вважати вже «міжнародне суспільство» частиною «світового суспільства», акцентуючи увагу на всебічності останнього та його очікувано неминучій перемозі в загальносвітовому масштабі [21].

Отже, у дослідженні ми розглянули особливості світового громадянського суспільства. Еволюція планетарного людства в її найкращому й прогресивному вираженні є власне проходження нею форм організації соціального буття, що зумовлюються становленням відповідного типу особистості людини, а разом вони детермінуються, як сьогодні виявляється, глибинним явищем – смислогенезом. Крім того, ми можемо зазначити, що сучасний етап розвитку суспільства призведе до радикального перетворення, а саме світового громадянського суспільства, яке сформує вимоги до виховання особистості в умовах вищої освіти.

Література

1. Полтораков О.Ю. Глобальне громадянське суспільство в системі міжнародних відносин / О.Ю. Полтораков [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file://localhost/G:/Світове%20гр%20суспільство/Глобальне%20громадянське%20суспільство%20в%20системі%20міжнародних%20відносин.mht.
2. Fukuyama F. State Building: Governance and World Order in the 21st Century / F. Fukuyama. – Ithaca, N. Y. : Cornell Univ. Press, 2004. – 132 p.
3. Рябека О.Г. Дрейф планетарного світу: погляд у третє тисячоліття : [монографія] / О.Г. Рябека ; Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – С. 313–314.
4. Карась А. Дискурсивне розрізнення соціальних інтенцій на шляху до громадянського суспільства в Україні / А. Карась // Громадянське суспільство і соціальні перетворення в Україні. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – С. 5–21; Карась А. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях : [монографія] / А. Карась. – К. ; Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 520 с.
5. Society and Knowledge: Contemporary Perspectives in the Sociology of Knowledge and Science / editors : Nico Stehr and Volker Meja. – Piscataway, New Jersey : Transaction Publishers, 2005. – 451 p.
6. Мартинелли А. От мировой системы к мировому обществу? / А. Мартинелли // Социологические исследования. – 2009. – № 1. – С. 6.
7. Бауэр Э.С. Теоретическая биология / Э.С. Бауэр. – М. ; Л. : Изд-во ВИЭМ, 1935. – С. 146.
8. Ковалевский М.М. Сочинения : в 2 т. / М.М. Ковалевский ; отв. ред. А.О. Боронов. – СПб. : Алетейя, 1997. – Т. 1 : Социология. – 1997. – С. 173.
9. Рудой А.И. Миры / А.И. Рудой. – К. : Освіта України, 2010. – 372 с.
10. Буряк В.В. Глобальное гражданское общество и сетевые революции / В.В. Буряк. – Симферополь : ДИАИПИ, 2011. – С. 6.
11. Буряк В.В. Глобальное гражданское общество и сетевые революции / В.В. Буряк. – Симферополь : ДИАИПИ, 2011. – С. 5.
12. Буряк В.В. Глобальное гражданское общество и сетевые революции / В.В. Буряк. – Симферополь : ДИАИПИ, 2011. – С. 6–9.
13. The Globalization of World Politics : An Introduction to International Relations / editors: John Baylis and Steve Smith. – NY. : Oxford University Press, 2001. – 720 p.
14. Introducing global civil society / editors: Helmut Anheier, Marlies Glasius, and Mary Kaldor // Global Civil Society. – Oxford : Oxford University Press, 2001. – P. 3–22.
15. Hintz A. Civil Society Media and Global Governance: Intervening into the World Summit on the Information Society (Medien & Politik) / A. Hintz. – Munster. : Lit Verlag, 2010. – 320 p.
16. Cultures and Globalization: Cultural Expression Creativity and Innovation / editors: Helmut K. Anheier and

Yudhishtir Raj Isar. – Thousand Oaks : SAGE Publications Inc, 2009. – 488 p.

17. Winograd M. Millennial Makeover: MySpace, YouTube, and the Future of American Politics / M. Winograd, Michael D. Hais. – Piscataway, New Jersey : Rutgers University Press, 2008. – 336 p.; Winograd M. Millennial Momentum: How a New Generation Is Remaking America / M. Winograd, Michael D. Hais. – Piscataway, New Jersey : Rutgers University Press, 2011. – 296 p.

18. Буряк В.В. Глобальное гражданское общество и сетевые революции / В.В. Буряк. – Симферополь : ДИАИПИ, 2011. – С. 9–14.

19. Рябченко В.І. «Суспільство знань» як гасло та метаморфоза сцієнтизму технократичного штубу / В.І. Рябченко // Вища освіта України. Тематичний випуск «Наука і вища освіта в Україні: міра взаємодії». – 2008. – № 3. – Додаток 1. – С. 157–173.

20. Bull H. The Anarchical Society. A Study of Order in World Politics / H. Bull. – Columbia University Press, 1995. – 368 p.

21. Темников Д. Проблемы мирового регулирования в современной зарубежной политологии / Д. Темников // Международные процессы. – 2004. – № 2 (5). – [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.intertrends.ru/five/007.htm>.

Анотація

Романкова Л. М. Феномен формування світового громадянського суспільства. – Стаття.

У статті проаналізовано особливості формування світового громадянського суспільства. Акцентується увага на його економічній, соціальній, політичній і культурологічній сферах. Зазначається, що в «класичному» Європейському сегменті світової цивілізаційної структури є підстави стверджувати про наявність «європейського громадянського суспільства». Саме до цього сегмента й тяжіє Україна. Тому

в цьому ключі повинна бути переосмислена вся професійна підготовка студентської молоді.

Ключові слова: світове громадянське суспільство, студентська молодь, світове суспільство знань.

Аннотация

Романкова Л. Н. Феномен формирования всемирного гражданского общества. – Статья.

В статье проанализированы особенности формирования всемирного гражданского общества. Акцентируется внимание на его экономической, социальной, политической и культурологической сферах. Отмечается, что в «классическом» Европейском сегменте мировой цивилизационной структуры есть основания утверждать о наличии «европейского гражданского общества». Именно к этому сегменту и тяготеет Украина. Поэтому в данном ключе должна быть переосмыслена вся профессиональная подготовка студенческой молодежи.

Ключевые слова: мировое гражданское общество, студенты, мировое общество знаний.

Summary

Romankova L. M. The Phenomenon of the World Civil Society Formation. – Article.

The article analyses the peculiarities of the world civil society formation. Special attention is given to its social, political, and cultural spheres. Emphasis is laid upon the fact that there are reasons to believe in the existence of “the European civil society” within the “classical” European segment of the world civilization. As Ukraine is gravitating towards this very segment, the whole programme of professional student training should be redefined.

Key words: world civil society, students, world knowledge society.